

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право
УДК 34.096+321.01

Сопільник Любомир Іванович

доктор юридичних наук, професор, заслужений винахідник України

Львівський університет бізнесу та права

Sopilnyk Lyubomyr

D. Sc. (Law), Professor, Honored Inventor of Ukraine

Lviv University of Business and Law

ORCID: 0000-0001-6581-7255

Малашко Олександр Євгенійович

кандидат юридичних наук

Львівський університет бізнесу та права

Malashko Oleksandr

PhD in Law

Lviv University of Business and Law

ORCID: 0000-0001-8676-5837

Єсімов Сергій Сергійович

кандидат юридичних наук, доцент

Львівський державний університет внутрішніх справ

Yesimov Serhii

PhD in Law, Associate Professor

Lviv State University of Internal Affairs

ORCID: 0000-0002-9327-0071

Пилипенко Іов Миколайович

Національний університет «Львівська політехніка»

Pylypenko Iov

Lviv Polytechnic National University

ORCID: 0000-0002-8367-5278

Куриліна Оксана Василівна

кандидат економічних наук, доцент

Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського

Kurilina Oksana

PhD in Economics, Associate Professor

National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskyi

ORCID: 0000-0002-8813-4243

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

FEATURES OF ENSURING INFORMATION SECURITY IN UKRAINE

***Анотація.** У статті представлено теоретичні положення і деякі практичні рекомендації із забезпечення інформаційної безпеки в Україні у контексті європейської інтеграції. Зазначено, що сьогодні стратегічною метою зовнішньої політики України є національні інтереси і європейська інтеграція, де реалізація курсу на інтеграцію до Європейського Союзу вимагає спеціальних заходів, а також удосконалення нормативно-правової бази забезпечення інформаційної безпеки України відповідно до міжнародних стандартів. Також сформульовано висновок про те, що з метою забезпечення інформаційної безпеки Україна повинна активно співпрацювати із країнами-членами Європейського Союзу і така співпраця повинна, насамперед, полягати у формуванні і розвитку регіональної та міжнародної системи інформаційної безпеки, основна спрямованість функціонування якої має бути націлена на запобігання, протидію та усунення уже виниклих інформаційних загроз, зокрема, таких як кіберзлочинність і кібертероризм. При цьому встановлено, що забезпечення інформаційної безпеки України має базуватися на стандартах Європейського Союзу та НАТО. Визначено, що перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є дослідження*

особливостей підготовки фахівців у сфері забезпечення інформаційної безпеки України з урахуванням зарубіжного досвіду у цьому напрямі.

Ключові слова: інформаційна безпека, адміністративно-правовий механізм, система забезпечення інформаційної безпеки, правові норми, інформаційна інфраструктура, інформаційні технології.

Summary. *The article presents theoretical provisions and some practical recommendations for ensuring information security in Ukraine in the context of European integration. It was noted that today the strategic goal of Ukraine's foreign policy is national interests and European integration, where the implementation of the course towards integration into the European Union requires special measures, as well as the improvement of the legal framework for ensuring information security of Ukraine in accordance with international standards. It is also concluded that in order to ensure information security, Ukraine should actively cooperate with the member countries of the European Union and such cooperation should primarily consist in the formation and development of a regional and international information security system, the main focus of which should be aimed at prevention, countering and eliminating information threats that have already arisen, in particular, such as cybercrime and cyberterrorism. At the same time, it was established that ensuring the information security of Ukraine should be based on the standards of the European Union and NATO. It was determined that the prospects for further research in this direction are the study of the features of training specialists in the field of information security of Ukraine, taking into account foreign experience in this direction.*

Key words: *information security, administrative and legal mechanism, information security system, legal norms, information infrastructure, information technology.*

Постановка проблеми. Як відомо, інформаційна безпека є однією із важливих складових системи національної безпеки України при вирішенні завдань у політичній, економічній, соціальній та інших сферах державної діяльності [1]. Поряд з тим, М. Присяжнюк і Я. Белошевич [2] зазначають, що «інформаційна безпека в ХХІ столітті виходить на перше місце в системі національної безпеки держави, тому лише та держава може розраховувати на лідерство в економічній, військово-політичній та інших сферах, мати стратегічну і тактичну перевагу, гнучкіше регулювати економічні витрати на розвиток озброєнь і військової техніки, підтримувати перевагу з ряду передових технологій, яка має перевагу в засобах інформації та інформаційної боротьби» [2, с. 43]. Все це обумовило актуальність дослідження, його доцільність і важливість представлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження і вирішення окремих проблемних питань (як теоретичних, так і практичних) у сфері забезпечення інформаційної безпеки зробили такі вчені-юристи і практики: І. Арістова [3], Є. Архипова [4], І. Березовська [5], К. Беляков [6; 7], Ю. Бурило [8], О. Гладенко [9], В. Горбулін [10], В. Гурковський [11], Б. Кормич [12], Д. Красіков [13], В. Ліпкан [14], О. Логінов [15], Ю. Максименко [16], Т. Перун [17], Р. Скриньковський [18–20], Т. Субіна [21], О. Тихомиров [22], Т. Ткачук [23], В. Цимбалюк [24] та інші [1].

Мета статті. Метою статті є представити теоретичні положення і практичні рекомендації із забезпечення інформаційної безпеки в Україні у контексті європейської інтеграції.

Виклад основного матеріалу дослідження. За результатами проведеного дослідження [1] сформульовано загальні висновки і пропозиції, які приведені нижче, потребують деякого уточнення і доповнення, систематизації і удосконалення, виходячи з теоретичної і

практичної цінності окремих досліджень [3–24] за проблемою.

Так, інформаційна безпека – стан захищеності (у статичному аспекті) і сукупність заходів (у динамічному аспекті) в інформаційній сфері життєво важливих інтересів окремої особи (людини, громадянина) чи групи осіб, суспільства чи держави загалом, при яких своєчасно виявляються, запобігаються і нейтралізуються реальні, наявні чи потенційні явища і чинники, що створюють небезпеку у інформаційній сфері, виходячи із змісту, структурно-класифікаційної характеристики та особливостей забезпечення інформаційної безпеки [1]. Наведений термін “інформаційна безпека” необхідно включити до загальних положень Доктрини інформаційної безпеки України [25], а також до ст. 1 чинного Закону “Про національну безпеку України” [26], зокрема – щодо досягнення і в контексті забезпечення балансу між свободою і безпекою в інформаційній сфері, що є ключовими цінностями демократичних суспільств.

Забезпечення інформаційної безпеки, враховуючи системний і міждисциплінарний характер, доцільно класифікувати за такими ознаками [1]: 1) за сферами державної політики у різних сферах суспільного життя; 2) за об’єктами системи забезпечення національної безпеки; 3) залежно від елементів змісту державної діяльності у сфері забезпечення інформаційної безпеки; 4) за досліджуваними аспектами сучасного розуміння інформаційної безпеки; 5) за основними і допоміжними видами інформаційної діяльності; 6) за формами і методами державного забезпечення інформаційної безпеки; 7) за напрямками (шляхами) вивчення і дослідження галузі забезпечення інформаційної безпеки; 8) залежно від особливостей забезпечення і режиму доступу, враховуючи заходи із захисту, до інформації за її видами.

Системний підхід дослідження змісту державної діяльності у сфері забезпечення інформаційної безпеки (як функції держави) орієнтує на таке

[1]: 1) у державній системі особливе значення має характеристика забезпечення інформаційної безпеки як державної діяльності та функції держави загалом, включаючи кожного з її органів і їх функцій (діяльності) окремо; 2) у системі національної безпеки – як протидії загрозам національній безпеці (внутрішнім, зовнішнім; реальним, потенційним) в інформаційній сфері, створення належних умов для безпечного існування (життя) людини, розвитку суспільства та держави у всіх сферах в сучасному інформаційному середовищі; в) у правовій системі – як правових форм і методів її здійснення, особливостей правового регулювання, юридичних гарантій, керівних принципів, взаємозв'язку права та закону тощо.

З метою розвитку Доктрини інформаційної безпеки України [25], відповідно до ст. 17 Конституції України [27], актуальним постає питання розроблення, прийняття і реалізація спеціального Закону України "Про інформаційну безпеку України", який повинен формуватися на спільній методологічній основі із чинним Законом України "Про національну безпеку України", деталізуючи його положення щодо: а) інформаційної безпеки людини і громадянина, суспільства і держави; б) основних засад державної політики забезпечення національної (інформаційної) безпеки. Водночас для забезпечення ефективного функціонування системи забезпечення інформаційної безпеки України необхідно підвищити ефективність роботи структурних підрозділів із захисту інформації в органах державної влади, організаціях і підприємствах, що призведе до оптимізації роботи відомчих систем забезпечення інформаційної безпеки та підвищенню ефективності функціонування системи забезпечення інформаційної безпеки України [2].

Пріоритетними напрямками забезпечення інформаційної безпеки в Україні у контексті європейської інтеграції є [1–24]: 1) розроблення та впровадження належних заходів державної політики стосовно протидії

асиметричним діям, проявам та формам інформаційної агресії; 2) протистояння інформаційним операціям відносно України, а також маніпуляціям свідомістю суспільства; 3) формування інтегрованої системи оцінювання впливу інформаційних загроз і протидії (нейтралізації) цих загроз; 4) розроблення і впровадження в дію органами державної влади скоординованої інформаційної політики; 5) пошук та виявлення суб'єктів інформаційного простору в Україні з метою протистояння ведення інформаційної війни відносно України; 6) формування та розвиток спеціалізованих інститутів, до основних компетенцій яких належить забезпечення захисту інформаційно-психологічної безпеки в Україні, базуючись, при цьому, на практиці країн-членів НАТО; 7) покращення основ професійної підготовки осіб, які здійснюють захист інформаційної безпеки, внаслідок розроблення та реалізації спеціальних освітніх програм із медіакультури у сучасному інформаційному суспільстві спільно із громадськістю та бізнесом.

В контексті цього встановлено, що [2]: 1) необхідною умовою для подальшого ефективного та дієвого партнерства і співробітництва між Україною та країнами-членами Європейського Союзу у сфері забезпечення і посилення національної безпеки в інформаційній сфері є безумовне і комплексне виконання центральними органами виконавчої влади України, зокрема Міністерством закордонних справ України та Міністерством цифрової трансформації України, положень Доктрини інформаційної безпеки України; 2) розвиток цифрової економіки та цифровізація пріоритетних сфер життєдіяльності суспільства (в контексті забезпечення інформаційної безпеки в Україні) повинна супроводжуватися відповідним (належним) рівнем довіри, безпеки і відповідальності; при реалізації заходів розвитку цифрової економіки необхідно передбачити заходи формування безпечного інформаційного простору та забезпечення інформаційної безпеки на основі єдиної політики інформаційної безпеки та

кібербезпеки держав-учасників Європейського Союзу та НАТО з урахуванням юридичної відповідальності за правопорушення у сфері забезпечення інформаційної безпеки. Представлені пропозиції необхідно врахувати при удосконаленні Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України [28].

Висновки і перспективи подальших досліджень. На основі і за результатами проведеного дослідження, враховуючи при цьому також опитування науковців та фахівців (експертів) у галузі інформаційного права і безпеки за проблемою у цьому напрямі, можна стверджувати [1–28]: а) сьогодні стратегічною метою зовнішньої політики України є національні інтереси і європейська інтеграція, де реалізація курсу на інтеграцію до Європейського Союзу вимагає спеціальних заходів, а також удосконалення нормативно-правової бази забезпечення інформаційної безпеки України відповідно до міжнародних стандартів; б) з метою забезпечення інформаційної безпеки Україна повинна активно співпрацювати із країнами-членами Європейського Союзу і така співпраця повинна, насамперед, полягати у формуванні і розвитку регіональної та міжнародної системи інформаційної безпеки, основна спрямованість функціонування якої має бути націлена на запобігання, протидію та усунення уже виниклих інформаційних загроз, зокрема, таких як кіберзлочинність і кібертероризм. Забезпечення інформаційної безпеки України має базуватися на стандартах Європейського Союзу та НАТО.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є дослідження особливостей підготовки фахівців у сфері забезпечення інформаційної безпеки України з урахуванням зарубіжного досвіду у цьому напрямі.

Література

1. Малашко О. Є. Адміністративно-правові засади забезпечення інформаційної безпеки в Україні у контексті європейської інтеграції: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Львівський університет бізнесу та права. Львів, 2020. 20 с.
2. Присяжнюк М., Белошевич Я. Інформаційна безпека України в сучасних умовах // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки. 2013. Вип. 30. С. 42–46.
3. Арістова І. В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти: монографія. Харків: Видавництво Харківського державного університету внутрішніх справ. 2000. 368 с.
4. Архипова Є. О. Інформаційна безпека: соціально-філософський вимір: автореф. дис. ... канд. філософ. наук: 09.00.03. Київ, 2012. 21 с.
5. Березовська І. Р. Адміністративно-правові засоби забезпечення інформаційної безпеки в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2012. 239 с.
6. Беляков К. І. Організаційно-правове та наукове забезпечення інформатизації в Україні: проблеми теорії та практики: автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / НАН України, Інститут держави і права ім. В.М.Корецького. Київ, 2009. 38 с.
7. Беляков К. І. Інформація в праві: теорія і практика / Державний НДІ Міністерства внутрішніх справ України. Київ: КВІЦ, 2006. 118 с.
8. Бурило Ю. П. Організаційно-правові питання державного управління в інформаційній сфері: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2008. 18 с.
9. Гладенко О. М. Міжнародно-правове співробітництво України з Європейським Союзом у сфері спільної зовнішньої політики та політичної безпеки: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11.

Одеса, 2010. 21 с.

10. Горбулін В. П., Биченок М. М. Проблеми захисту інформаційного простору України: монографія. Київ: Інтертехнологія, 2009. 136 с.
11. Гурковський В. І. Організаційно-правові питання взаємодії органів державної влади у сфері національної інформаційної безпеки: дис. ... канд. юрид. наук: 25.00.02. Київ, 2004. 225 с.
12. Кормич Б. А. Організаційно-правові засади політики інформаційної безпеки України: монографія. Одеса: Юридична література, 2003. 472 с.
13. Красіков Д. О. Правове забезпечення інформаційної безпеки в діяльності органів внутрішніх справ України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2012. 220 с.
14. Ліпкан В. А. Теоретичні основи та елементи національної безпеки: монографія. Київ: «Текст», 2003. 600 с.
15. Логінов О. В. Адміністративно-правове забезпечення інформаційної безпеки органів виконавчої влади: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2005. 20 с.
16. Максименко Ю. Є. Теоретико-правові засади забезпечення інформаційної безпеки України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01/ Київський національний університет внутрішніх справ. Київ, 2007. 186 с.
17. Перун Т. С. Адміністративно-правовий механізм забезпечення інформаційної безпеки в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Львів, 2019. 268 с.
18. Малашко О. Є., Скриньковський Р. М. Пріоритетні напрями удосконалення інформаційної безпеки України // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки». 2020. № 6(28). С. 13–19. doi: <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2020-6-6163>
19. Скриньковський Р. М., Малашко О. Є. Структурно-класифікаційна

- характеристика забезпечення інформаційної безпеки // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки». 2020. № 7(29). С. 25–32. doi: <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2020-7-6200>
20. Сопільник Л. І., Скриньковський Р. М., Малашко О. Є., Сопільник Р. Л. Особливості забезпечення інформаційної безпеки: досвід окремих країн Східної Європи // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2020. № 12(92). С. 60–68. doi: <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2020-12-6226>
21. Субіна Т. В. Адміністративно-правове забезпечення інформаційної безпеки в органах Державної податкової служби України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь, 2010. 22 с.
22. Тихомиров О. О. Забезпечення інформаційної безпеки як функція сучасної держави: монографія / заг. ред. Р. А. Калюжний. Центр навчально-наукових та науково-практичних видань Національної академії Служби безпеки України, 2014. 196 с.
23. Ткачук Т. Ю. Правове забезпечення інформаційної безпеки в умовах євроінтеграції України: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Ужгород, 2019. 487 с.
24. Цимбалюк В. С. Інформаційне право (основи теорії і практики): монографія. Київ: «Освіта України», 2010. 388 с.
25. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України»: Указ Президента України від 25.02.2017 р. № 47/2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017#Text> (дата звернення: 01.02.2022 р.).
26. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 01.02.2022 р.).

27. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. (із змінами та доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 01.02.2022 р.).
28. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 р. № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-р> (дата звернення: 01.02.2022 р.).

References

1. Malashko O. Ye. Administratyvno-pravovi zasady zabezpechennia informatsiinoi bezpeky v Ukraini u konteksti yevropeiskoi intehratsii: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07 / Lvivskiy universytet biznesu ta prava. Lviv, 2020. 20 s.
2. Prysiazhniuk M., Bieloshvych Ya. Informatsiina bezpeka Ukrainy v suchasnykh umovakh // Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Viiskovo-spetsialni nauky. 2013. Vyp. 30. S. 42–46.
3. Aristova I. V. Derzhavna informatsiina polityka: orhanizatsiino-pravovi aspekty: monohrafiia. Kharkiv: Vydavnytstvo Kharkivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. 2000. 368 s.
4. Arkhypova Ye. O. Informatsiina bezpeka: sotsialno-filosofskiy vymir: avtoref. dys. ... kand. filosof. nauk: 09.00.03. Kyiv, 2012. 21 s.
5. Berezovska I. R. Administratyvno-pravovi zasoby zabezpechennia informatsiinoi bezpeky v Ukraini: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07. Kyiv, 2012. 239 s.
6. Bieliakov K. I. Orhanizatsiino-pravove ta naukovе zabezpechennia informatyzatsii v Ukraini: problemy teorii ta praktyky: avtoref. dys... d-ra

- yuryd. nauk: 12.00.07 / NAN Ukrainy, Instytut derzhavy i prava im. V.M.Koretskoho. Kyiv, 2009. 38 s.
7. Bieliakov K. I. Informatsiia v pravi: teoriia i praktyka / Derzhavnyi NDI Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy. Kyiv: KVITs, 2006. 118 s.
 8. Burylo Yu. P. Orhanizatsiino-pravovi pytannia derzhavnoho upravlinnia v informatsiinii sferi: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07. Kyiv, 2008. 18 s.
 9. Hladenko O. M. Mizhnarodno-pravove spivrobotnytstvo Ukrainy z Yevropeiskym Soiuzom u sferi spilnoi zovnishnoi polityky ta politychnoi bezpeky: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.11. Odesa, 2010. 21 s.
 10. Horbulin V. P., Bychenok M. M. Problemy zakhystu informatsiinoho prostoru Ukrainy: monohrafiia. Kyiv: Intertekhnolohiia, 2009. 136 s.
 11. Hurkovskyi V. I. Orhanizatsiino-pravovi pytannia vzaiemodii orhaniv derzhavnoi vlady u sferi natsionalnoi informatsiinoi bezpeky: dys. ... kand. yuryd. nauk: 25.00.02. Kyiv, 2004. 225 s.
 12. Kormych B. A. Orhanizatsiino-pravovi zasady polityky informatsiinoi bezpeky Ukrainy: monohrafiia. Odesa: Yurydychna literatura, 2003. 472 s.
 13. Krasikov D. O. Pravove zabezpechennia informatsiinoi bezpeky v diialnosti orhaniv vnutrishnikh sprav Ukrainy: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07. Kyiv, 2012. 220 s.
 14. Lipkan V. A. Teoretychni osnovy ta elementy natsionalnoi bezpeky: monohrafiia. Kyiv: «Tekst», 2003. 600 s.
 15. Lohinov O. V. Administratyvno-pravove zabezpechennia informatsiinoi bezpeky orhaniv vykonavchoi vlady: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07. Kyiv, 2005. 20 s.
 16. Maksymenko Yu. Ye. Teoretyko-pravovi zasady zabezpechennia informatsiinoi bezpeky Ukrainy: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.01/ Kyivskyi natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav. Kyiv, 2007. 186 s.
 17. Perun T. S. Administratyvno-pravovyi mekhanizm zabezpechennia

- informatsiinoi bezpeky v Ukraini: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07. Lviv, 2019. 268 s.
18. Malashko O. Ye., Skrynkovskyy R. M. Priorytetni napriamy udoskonalennia informatsiinoi bezpeky Ukrainy // Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka». Serii: «Iurydychni nauky». 2020. № 6(28). S. 13–19. doi: <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2020-6-6163>
 19. Skrynkovskyy R. M., Malashko O. Ye. Strukturno-klasifikatsiina kharakterystyka zabezpechennia informatsiinoi bezpeky // Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka». Serii: «Iurydychni nauky». 2020. № 7(29). S. 25–32. doi: <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2020-7-6200>
 20. Sopilnyk L. I., Skrynkovskyy R. M., Malashko O. Ye., Sopilnyk R. L. Osoblyvosti zabezpechennia informatsiinoi bezpeky: dosvid okremykh krain Skhidnoi Yevropy // Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka». 2020. № 12(92). S. 60–68. doi: <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2020-12-6226>
 21. Subina T. V. Administratyvno-pravove zabezpechennia informatsiinoi bezpeky v orhanakh Derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07. Irpin, 2010. 22 s.
 22. Tykhomyrov O. O. Zabezpechennia informatsiinoi bezpeky yak funktsiia suchasnoi derzhavy: monohrafiia / zah. red. R. A. Kaliuzhnyi. Tsentr navchalno-naukovykh ta naukovo-praktychnykh vydan Natsionalnoi akademii Sluzhby bezpeky Ukrainy, 2014. 196 s.
 23. Tkachuk T. Yu. Pravove zabezpechennia informatsiinoi bezpeky v umovakh yevrointehratsii Ukrainy: dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.07. Uzhhorod, 2019. 487 s.
 24. Tsymbaliuk V. S. Informatsiine pravo (osnovy teorii i praktyky): monohrafiia. Kyiv: «Osvita Ukrainy», 2010. 388 s.
 25. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 29 hrudnia 2016 roku «Pro Doktrynu informatsiinoi bezpeky Ukrainy»: Ukaz

- Prezydenta Ukrainy vid 25.02.2017 r. № 47/2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017#Text> (data zvernennia: 01.02.2022 r.).
26. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 r. № 2469-VIII (iz zminamy ta dopovnenniamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (data zvernennia: 01.02.2022 r.).
27. Konstytutsiia Ukrainy: pryiniata na piatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 28 chervnia 1996 r. (iz zminamy ta dopovnenniamy). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (data zvernennia: 01.02.2022 r.).
28. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku tsyfrovoy ekonomiky ta suspilstva Ukrainy na 2018-2020 roky ta zatverdzhennia planu zakhodiv shchodo yii realizatsii: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 17.01.2018 r. № 67-p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p> (data zvernennia: 01.02.2022 r.).